

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. spalio 11 d.

Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės (kolegijos pirmininkė), Gedinino Sagačio ir Algirdo Taminsko (pranešėjas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Agrochema“ kasacinį skundą dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. sausio 24 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Agrochema“ ieškinį atsakovei Vilniaus miesto savivaldybės administracijai dėl savininko teisių gynimo, tretieji asmenys, nepareiškiantys savarankiškų reikalavimų, Nacionalinė žemės tarnyba prie Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos, Vilniaus miesto savivaldybė, taip pat valstybės institucijos, teikiančios išvadą byloje, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija, Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių negatorinio ieškinio sąlygas, kai gretimo žemės sklypo, kuriame veikia gyvūnų kapinės, valdytojas galimai nesilaiko teisės aktuose nustatytų sanitarinių apsaugos zonų, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė: 1) įpareigoti atsakovę Vilniaus miesto savivaldybės administraciją iškelti gyvūnų kapavietes iš ieškovei nuosavybės teise priklausančio sklypo Vilniuje, Pirklių g. 48, (toliau – žemės sklypas) per 30 dienų nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, 2) įpareigoti atsakovę per 30 dienų nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos iškelti gyvūnų kapavietes iš UAB „Sklypų matavimai“ matininko T. Vilko 2021 m. lapkričio 10 d. parengtame žemės sklypo plane M 1:2000 posūkio taškais 1-2-3-4-5-6-1 pažymėtos teritorijos, esančios arčiau kaip 100 m iki ieškovės sklypo ribos, nevykdant šių įpareigojimų, skirti atsakovei 200 Eur baudą už kiekvieną teismo sprendimo neįvykdymo dieną, 3) uždrausti atsakovei leisti laidoti gyvūnų gaišenas arčiau kaip 100 m iki ieškovės sklypo ribos, 100 m ribą nustatant pagal UAB „Sklypų matavimai“ matininko T. Vilko 2021 m. lapkričio 10 d. parengtame žemės sklypo plane M 1:2000 pažymėtus posūkio taškus 1-2-3-4-5-6-1.
3. Ieškovė nurodė, kad jai nuosavybės teise priklausančios žemės sklypas ribojasi su greta esančia valstybine žeme Vilniuje, Pirklių g. 50 (toliau – ir valstybinės žemės sklypas, kapinių žemės sklypas). Atsakovė panaudos teise valdo valstybinės žemės sklypą, jame yra įrengusi gyvūnų kapines, tačiau dalis gyvūnų yra palaidota ir ieškovei priklausančiame žemės sklype. Ieškovė nėra davusi sutikimo dėl gyvūnų laidojimo savo sklype. Nacionalinės žemės tarnybos Vilniaus skyriaus (toliau – NŽT Vilniaus skyrius) 2019 m. balandžio 2 d. ir 2019 m. birželio 26 d. žemės patikrinimo aktuose nurodyti ieškovės įvardijami faktai, taip pat tai, kad valstybinio žemės sklypo posūkio taškai nebuvo paženklinėti riboženkliais, atitinkančiais riboženklų standartus. NŽT 2019 m. gegužės 10 d. raštu, taip pat 2019 m. rugpjūčio 9 d. pakartotiniu raštu buvo įpareigojusi atsakovę per 1 mėnesį nuo rašto gavimo dienos inicijuoti valstybinės žemės sklypo ribų paženklinimą pagal teisės aktuose nustatytus standartus. Ieškovė taip pat pateikė atsakovei dvi pretenzijas (2019 m. kovo 7 d., 2019 m. rugpjūčio 26 d.), prašydama pašalinti jai daromus nuosavybės teisės pažeidimus ir iškelti gyvūnų kapavietes iš ieškovei priklausančio žemės sklypo. Atsakovė iš esmės pripažino ieškovės teisių pažeidimą, tačiau šio pažeidimo pasekmių nepašalina, nelaikė savęs atsakinga už ieškovės žemės sklypo tvarką ir priežiūrą.
4. Ieškovė pareiškė negatorinį ieškinį, nes ieškovės žemės sklype neteisėtai palaidoti gyvūnai apsunkina ir trukdo ieškovei naudotis sklypu. Nors atsakovė pati ir nelaidojo gyvūnų ieškovės žemės sklype, tačiau kaip besiribojančio sklypo valdytoja neužtikrino, jog gyvūnų gaišenos būtų laidojamos tam atsakovei skirtame valstybinės žemės sklype. Ieškovės teigimu, atsakovė, tinkamai nepasirūpinusi valstybinės žemės sklypo atskyrimu nuo ieškovės žemės sklypo, sudarė prielaidas tretiesiems asmenims laidoti gyvūnus ieškovės žemės sklype. Nesant aiškaus sklypų atskyrimo ir informacijos apie laidojimo vietas, nesunku suklaidinti augintinį norintį laidoti asmenį dėl laidojimo vietos.
5. Ieškovė nurodė ir tai, kad atsakovės valdomas valstybinės žemės sklypas, kuriame veikia kapinės, užima 4,5 ha teritoriją. Vilniaus apskrities viršininko 2010 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. 2.3-3711-(01) „Dėl gyvūnų kapinių valstybinės žemės sklypo (šalia Liudvinavo g. 1D) Vilniaus mieste įregistravimo Nekilnojamojo turto registre bei perdavimo neatlygintinai naudotis Vilniaus miesto savivaldybei“ (toliau – ir Įsakymas) buvo nustatytos ir į Nekilnojamojo turto kadastrą ir registrą įrašytos gamybinų ir komunalinių objektų sanitarinės apsaugos ir taršos poveikio zonos ribos, kurios iš esmės sutampa su valstybinės žemės sklypo ribomis ir ribojasi su ieškovės žemės sklypu. Vėlesniais apskrities viršininko įsakymais nustatytos gamybinų ir komunalinių objektų sanitarinės apsaugos ir taršos poveikio zonos ribos taip pat sutampa su atsakovės valstybinio žemės sklypo ribomis ir plotu, nors pagal kapinių steigimo metu galiojusias Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 12 d. nutarime Nr. 343 „Dėl specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų patvirtinimo“ (toliau – ir Specialiosios žemės ir miško naudojimo sąlygos) patvirtintas Specialiąsias žemės ir miško naudojimo sąlygas buvo nustatyta, kad gyvulių laidojimo vietų gamybinų ir komunalinių objektų sanitarinės apsaugos ir taršos poveikio zonos yra 500 m. Nuo 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusiam Lietuvos Respublikos specialiųjų

žemės naudojimo sąlygų įstatyme (toliau – SŽNSĮ) gyvūnų kapinių sanitarinės apsaugos zonos dydis yra 100 m, tačiau atsakovės valdomame žemės sklype gyvūnai yra laidojami ir ant ribos su ieškovės žemės sklypu. Ieškovės teigimu, aplink gyvūnų kapavietes turi būti nustatomos 100 m gamybinų ir komunalinių objektų sanitarinės apsaugos ir taršos poveikio zonos ir jos negali įsiterpti į ieškovės žemės sklypą, t. y. gyvūnų kapavietės turi būti įrengtos bent 100 m nuo ieškovės sklypo ribos. Kadangi atsakovė pažeidžia gamybinų ir komunalinių objektų sanitarinės apsaugos ir taršos poveikio zonos reikalavimus, ieškovė negali atlikti SŽNSĮ nustatytų veiksmų, pvz., statyti sodo namų, gyvenamosios, viešbučių, kultūros paskirties pastatų, bendrojo ugdymo, profesinių aukštųjų mokyklų, vaikų darželių, kt. Dėl to vienintelis būdas pašalinti ieškovei daromus nuosavybės teisės pažeidimus yra taikyti restituciją ir atkurti iki ieškovės teisės pažeidimo buvusią padėtį.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2022 m. rugsėjo 28 d. sprendimu ieškinį tenkino iš dalies, įpareigojo atsakovę iškelti gyvūnų kapavietes iš ieškovei nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo per šešis mėnesius nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos; kitą ieškinio dalį atmetė.
7. Teismas nurodė, kad atsakovė, nusprendusi steigti augintinių gyvūnų kapines, turi prisiimti ir atsakomybę už jų priežiūrą pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo, Sveikatos apsaugos ministerijos 2004 m. rugpjūčio 19 d. įsakymu Nr. V-586 patvirtintų Sanitarinių apsaugos zonų ribų nustatymo ir režimo taisyklių nuostatas. Teismas nusprendė, kad būtent atsakovė, iš esmės neorganizuodama savo įsteigtų gyvūnų kapinių žemės sklype priežiūros, yra atsakinga už tai, jog gyvūnų gaišenos buvo palaidotos ieškovės žemės sklype.
8. Teismas pažymėjo, kad byloje nepakanka duomenų patikimai nustatyti, kurie konkrečiai kapinių žemės sklypo riboženkliai neatitiko teisės aktų reikalavimų ir kokių teisės aktų jie neatitiko. Teismo nuomone, byloje nepakako ir duomenų nustatyti, kada dingę, sunyko arba buvo sunaikinti teisės aktų reikalavimus atitinkantys riboženkliai valstybiniame žemės sklype. Nenustatęs šių aplinkybių, teismas laikėsi nuostatos, kad šiuo atveju negalima įvertinti ir aplinkybės, kaip riboženklų (ne)buvimas lėmė kiekvieno atvykusio lankytojo galimybę nustatyti leidžiamą gyvūno laidojimo vietą. Įvertinęs šias aplinkybes, prie NŽT Vilniaus skyriaus surašytų patikrinimų pridėtas schemas, jose nurodomą gaišenų buvimą ieškovės žemės sklype teritoriją, byloje esančias gyvūnų kapaviečių ieškovės žemės sklype fotonuotraukas, teismas pripažino tikėtinu faktą, kad ieškovės žemės sklype gyvūnų gaišenos buvo laidotos dar tada, kai nebuvo nustatyta riboženklų neatitikties teisės aktų reikalavimams. Teismas pažymėjo ir tai, kad NŽT Vilniaus skyriaus 2019 m. gegužės 10 d. raštu atsakovė buvo informuota dėl riboženklų neatitikties teisės aktų reikalavimams ir nedelsdama ėmėsi priemonių šiam trūkumui pašalinti – riboženkliai buvo pakeisti tinkamais 2019 m. birželio 26 d. vykusio kapinių žemės sklypo patikrinimo metu.
9. Teismas nurodė, kad ieškovė teisės aktų nuostatomis nepagrindė atsakovės pareigos aptverti kapinių žemės sklypą tvora (teisės aktuose nenustatytas toks reikalavimas). Teismo vertinimu, kapinių žemės sklypo aptvėrimas tvora gali būti laikomas vienu savarankiškų būdų organizuoti atsakovės įsteigtų gyvūnų kapinių priežiūrą. Nagrinėjamu atveju tvora pietrytinėje ir rytinėje kapinių žemės sklypo dalyje pastatyta jau po to, kai, tikėtina, gaišenos ieškovės žemės sklype buvo palaidotos. Taigi pirmesnis atsakovės sprendimas neaptverti kapinių žemės sklypo gali būti vertinamas tik kaip neteisėtas pareigos organizuoti gyvūnų kapinių priežiūrą nevykdymas, o ne kaip savarankiškas atsakovės neteisėtas veiksmas, nulėmęs ieškovės teisės pažeidimą.
10. Teismas pažymėjo, kad kapinių žemės sklype esančiame stende nebuvo nurodyti darbuotojų, į kuriuos galima kreiptis, norint užkasti (palaidoti) gyvūnų augintinių gaišenas, vardai, pavardės, telefonų numeriai, darbo laikas, gaišenų užkasimo (laidojimo) kvartalų schema, nors ši informacija pagal minėtas Savivaldybės taisykles turėjo būti nurodoma prie gyvūnų kapinių įrengiamoje informacinėje lentoje. Be to, gyvūnų kapinių teritorija turėjo būti suskirstyta gyvūnų augintinių gaišenų užkasimo (laidojimo) kapaviečių kvartalais pagal dydį: dideliems šunims arba grupinėms kapavietėms, vidutinio dydžio šunims ir katėms, smulkiems gyvūnams, pažymėti kvartalų takeliai ir takeliai tarp kapaviečių. Šios aplinkybės papildomai patvirtina, kad atsakovė nevykdė pareigos organizuoti savo įsteigtų gyvūnų kapinių priežiūrą.
11. Ieškovės nuosavybės teisės į žemės sklypą pažeidimą patvirtina ta aplinkybė, kad gyvūnų gaišenos jos sklype užkastos be jos sutikimo ir leidimo. Ieškovės pasirinkimas šias gaišenas šalinti ne savo jėgomis, o ginant teises teismo tvarka ir reikalaujant tą padaryti atsakovę, įstatymo pagrindu yra leidžiamas, nes gyvūnų gaišenų iškasimas susijęs su finansiniais, laiko ir kitais ištekliais.
12. Teismas konstatavo, kad ieškovės reikalavimas įpareigoti atsakovę iškelti gyvūnų kapavietes iš ieškovės sklypo yra prašymas atkurti iki teisės pažeidimo buvusią padėtį, todėl jis tenkintas. Įpareigojimui iškelti gyvūnų kapavietes iš ieškovės žemės sklypo teismas nustatė 6 mėnesių terminą nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos. Teismas nusprendė, kad toks terminas nepažeis ieškovės interesų, nes byloje nėra duomenų apie ieškovės ketinimą artimiausiu laikotarpiu imtis veiksmų naudoti žemės sklypą konkrečiai ūkinei veiklai vykdyti (pradėti statybas, kita).
13. Teismas pritarė atsakovės argumentui, kad kapavietes iš ieškovės žemės sklypo gali iškelti ne tik atsakovė, todėl nagrinėjamu atveju netaikė Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 273 straipsnio 3 dalies nuostatos ir nenurodė sprendime galimybės skirti baudą atsakovei už sprendimo nevykdymą. Pagal CPK 106 straipsnį, teismas baudas skiria tik CPK nustatytais atvejais ir jame nustatyto dydžio.
14. Teismas laikė, kad Specialiosiose žemės ir miško naudojimo sąlygose apibrėžiant gamybinio objekto sanitarinę apsaugos zoną, kuri, įvertinus nuostatų jose išdėstymą (XIV skyrius), taikytina ir komunalinių objektų sanitarinei apsaugos zonai, buvo nurodyta, jog tai yra žemės plotas tarp šių objektų ir gyvenamųjų pastatų. Nagrinėjamoje byloje nėra duomenų, kad žemės sklype kapinių žemės sklypo suteikimo panaudai atsakovei metu, taip pat iki 2020 m. sausio 1 d. buvo gyvenamųjų pastatų. Nuo kapinių žemės sklypo suteikimo atsakovei iki 2020 m. sausio 1 d. sklypo paskirtis buvo pramonės ir sandėliavimo teritorijos, todėl teismas konstatavo, kad Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų 67 punkte įtvirtinta nuostata nagrinėjamam ginčui neaktuali, nes ja buvo reglamentuojami atstumai nuo komunalinių objektų iki gyvenamųjų pastatų, kuriuose turėjo būti taikomi Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų XIV skyriuje nustatyti draudimai ir ribojimai.
15. Teismas nustatė, kad gyvūnų kapinėms suteiktas žemės sklypas yra taršos šaltinis, todėl jis laikytinas atskaitos tašku, lemiančiu poreikį spręsti sanitarinių apsaugos zonų į jo išorę, o ne jo vidų (ne)nustatymo klausimą SŽNSĮ nustatyta tvarka. SŽNSĮ 53 straipsnio 1 dalyje įtvirtint draudimai nekaip nesusiję su draudimu vykdyti pačiame sklype atitinkamą, nors ir taršią veiklą.
16. Byloje nenustatyta, kad ieškovės žemės sklypui ar jo daliai nuo 2020 m. sausio 1 d. Nekilnojamojo turto registre būtų įregistruota specialioji žemės naudojimo sąlyga – komunalinių objektų sanitarinė apsaugos zona, kaip ir nėra nustatyta, jog dėl draudimų, taikytinų pagal SŽNSĮ komunalinių objektų sanitarinėms apsaugos zonoms, būtų ribojama galimybė įgyvendinti ieškovei nuosavybės teisę į sklypą. Dėl to teismas pripažino nepagrįstu ieškovės reikalavimą įpareigoti atsakovę iškelti gyvūnų kapavietes iš kapinių žemės sklypo dalies, esančios arčiau kaip 100 m iki ieškovės žemės sklypo ribos.
17. Teismas nusprendė, kad reikalavimas uždrausti atsakovei leisti laidoti gyvūnų gaišenas arčiau kaip 100 m iki ieškovės žemės sklypo ribos, 100 m ribą nustatant pagal plane pažymėtus posūkio taškus 1-2-3-4-5-6-1, yra tiesiogiai susijęs su antruoju ieškovės reikalavimu, todėl trečiąjį reikalavimą atmetė dėl tų pačių priežasčių, kaip ir antrąjį. Teismas pažymėjo, kad ieškovės į bylą pateiktas planas, kuriame posūkio taškais 1-2-3-4-5-6-1 yra pažymėtas 100 m atstumas nuo ieškovės žemės sklypo, iš esmės patvirtina ieškovės reikalavimo nepagrįstumą, nes aiškinant SŽNSĮ nuostatas ieškovės pasirinktu būdu akivaizdžiai būtų paneigta atsakovės teisė naudoti jai panaudai perduotą kapinių žemės sklypą gyvūnų kapinėms, mat didžioji jo dalis patektų į komunalinių objektų sanitarinę apsaugos zoną, kurioje, ieškovės supratimu, gyvūnų laidojimas

negalimas. Panaudos sutarties (ne)galiojimas yra ne šios bylos nagrinėjimo dalykas.

18. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2022 m. spalio 24 d. papildomu sprendimu priteisė ieškovei iš atsakovės 2981,73 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.
19. Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovės ir atsakovės apeliacinius skundus, 2023 m. sausio 24 d. nutartimi Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. rugsėjo 28 d. sprendimą ir 2022 m. spalio 24 d. papildomą sprendimą paliko nepakeistą.
20. Kolegija nurodė, kad pirmosios instancijos teismas tinkamai įvertino byloje surinktus įrodymus ir pagrįstai nusprendė, jog būtent atsakovė, iš esmės neorganizuodama savo įsteigtų gyvūnų kapinių priežiūros, yra atsakinga už tai, kad gyvūnų gaišenos buvo palaidotos ieškovės žemės sklype, todėl jai tenka pareiga atkurti iki ieškovės subjektinės teisės pažeidimo buvusią padėtį – iškelti gyvūnų kapavietes iš ieškovės sklypo.
21. Byloje surinktų įrodymų pagrindu patvirtinta, kad kapinių žemės sklypas nebuvo aptvertas tvora, be to, šio sklypo posūkio taškai buvo pažymėti riboženkliais, neatitinkančiais teisės aktų reikalavimų. Tačiau po patikrinimų iki 2019 m. birželio 26 d. atsakovė pastatė vielos tvorą kapinių žemės sklypo pietrytinėje ir rytinėje dalyje, o 2019 m. birželio 26 d. patikrinimu metu netinkami riboženkliai buvo pakeisti tinkamais. Visų NZT Vilniaus skyriaus vykdytų patikrinimų metu buvo nustatyta, kad kapinių žemės sklype yra stendas su gyvūnų kapinių taisyklių reikalavimais, tačiau stende nebuvo nurodyti darbuotojų, į kuriuos galima kreiptis, norint užkasti (palaidoti) gyvūnų augintinių gaišenas, vardai, pavardės, telefonų numeriai, darbo laikas, gaišenių užkasimo (laidojimo) kvartalų schema, kuri pagal taisykles turi būti. Kolegija padarė išvadą, kad tokie atsakovės veiksmai pirmosios instancijos teismo pagrįstai vertintini kaip nustatytos atsakovės pareigos organizuoti gyvūnų kapinių priežiūrą neteisėtas nevykdymas. Nors už ieškovei priklausančio žemės sklypo priežiūrą (sklypo aptvėrimą tvora, riboženklių statymą) pirmiausia yra atsakinga ieškovė, ji ilgą laiką nieko nedarė, nevykdė ūkinės veiklos jame, tačiau ieškovės teisių į žemės sklypą pažeidimą lėmė būtent atsakovės neteisėti veiksmai (neveikimas, kai atsakovė turėjo pareigą prižiūrėti kapines).
22. Pagal Lietuvos Respublikos žemės įstatymo nuostatas Vilniaus apskrities viršininko 2010 m. kovo 29 d. įsakymu valstybinės žemės patikėtinis, t. y. Vilniaus apskrities viršininko administracija (teisių ir pareigų perėmėja – NZT), priimdamas sprendimą dėl kapinių žemės sklypo perdavimo atsakovei pagal panaudos sutartį, nustatė gamybinių ir komunalinių objektų sanitarinę apsaugos ir taršos poveikio apsaugos zoną, įpareigodamas atsakovę jos laikytis; analogiškai apribojimai perkelti ir į panaudos sutartį bei valstybinio žemės patikėtinio įregistruoti Nekilnojamojo turto registre. Minėta gamybinių ir komunalinių objektų sanitarinė apsaugos zona įregistruota 2010 m. ir vis dar galioja šiuo metu, taigi taikoma visam kapinių žemės sklypo plotui. Būtent tokių specialiųjų kapinių žemės sklypo naudojimo sąlygų atsakovė buvo įpareigota laikytis – nei įsakyme, nei panaudos sutartyje, nei Nekilnojamojo turto registre nenurodyta, kad sanitarinė kapinių apsaugos zona ieseina iš kapinių žemės sklypo ribų. Jeigu ieškovė mano, kad tokio dydžio sanitarinė kapinių apsaugos zona buvo nustatyta nepagrįstai, tai pretenzijas turėtų reikšti ne atsakovei, o NZT, kuri tokią zoną nustatė. Byloje nėra duomenų, kad sanitarinė kapinių apsaugos zona būtų taikoma ne visam kapinių žemės sklypui ar būtų nustatyta papildoma 100 m juosta iki žemės sklypo ribos, kurioje nebūtų galima laidoti gyvūnų, ar 100 m sanitarinė apsaugos zona aplink kapinių žemės sklypą, įsiterpianti į ieškovei nuosavybės teise priklausančią žemės sklypą.
23. Suteikiamam kapinių žemės sklypui buvo nustatytos specialiosios žemės naudojimo sąlygos, tarp jų sąlyga, kad visas kapinių žemės sklypas patenka į gamybinių ir komunalinių objektų sanitarinę apsaugos ir taršos poveikio zoną, tačiau jam nebuvo nustatyto draudimo laidoti kapinių žemės sklype gyvūnus. Dėl to kolegija atmetė ieškovės argumentus, jog ji nėra davusi leidimų tam, kad gamybinių ir komunalinių objektų sanitarinės apsaugos ir taršos poveikio zonos įsiterptų į ieškovės žemės sklypą, be to, ieškovė nėra įvykdžiusi jokių gamybinių ir komunalinių objektų sanitarinės apsaugos ir taršos poveikio zonos ribų mažinimo procedūrų, kurios leistų nustatyti gamybinių ir komunalinių objektų sanitarinę apsaugos ir taršos poveikio zoną, sutampantią su atsakovės žemės sklypo ribomis, nes net ir laikant, kad kapinių žemės sklype įregistruotos taršos poveikio zonos įsiterpia į ieškovės žemės sklypą be jos sutikimo (nors tokios aplinkybės nenustatytos), ieškovė byloje neįrodinėjo, jog tokios sanitarinės apsaugos zonos kaip nors riboja jos galimybes įgyvendinti turimas nuosavybės teises į žemės sklypą.
24. Kolegija nusprendė, kad byloje nenustatyta, jog ieškovės žemės sklypui ar jo daliai nuo 2020 m. sausio 1 d. Nekilnojamojo turto registre būtų įregistruota specialioji žemės naudojimo sąlyga – komunalinių objektų sanitarinė apsaugos zona, kad dėl draudimų, taikytinų pagal SZNSĮ komunalinių objektų sanitarinėms apsaugos zonoms, ieškovei būtų ribojama galimybė įgyvendinti savo nuosavybės teisę į žemės sklypą. Kolegija atkreipė dėmesį į tai, kad sanitarinės gamybinių ir komunalinių apsaugos zonos nustatymo kapinių žemės sklypui teisėtumas nėra šios bylos dalykas, minėtą sanitarinę apsaugos zoną nustatė ne atsakovė. Ieškovė neįrodė, kad atsakovė turėjo pareigą savo iniciatyva keisti naudojamame žemės sklype nustatytą sanitarinę gamybinių ir komunalinių objektų apsaugos zoną.
25. Kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad antras ir trečias ieškovės reikalavimai yra tiesiogiai susiję, todėl, atmetus antrąjį, dėl tų pačių priežasčių netenkintinas ir trečiasis.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

26. Kasaciniu skundu ieškovė prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. sausio 24 d. nutarties ir Vilniaus miesto apylinkės teismo 2022 m. rugsėjo 28 d. sprendimo dalis, kurionis ieškovės reikalavimai atmesti, ir priimti naują sprendimą – ieškinių tenkinti visiškai. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 26.1. Teismai, konstatuodami, kad sanitarinės apsaugos zonos buvo nustatytos tik atsakovės sklypui, nepasisakė dėl šių zonų nustatymo teisėtumo, neteisingai aiškino Žemės įstatymo, SZNSĮ ir kitų teisės aktų nuostatas, kurios įtvirtinta tokių zonų nustatymo tvarka. Teismai nepagrįstai nurodė, kad pretenzijas dėl sanitarinės kapinių apsaugos zonos nepagrįstumo ieškovė turėjo reikšti ne atsakovei, o valstybinės žemės patikėtinei. Ieškovė mano, kad jai nekyla pareiga laikytis neteisėtai ir nepagrįstai nustatytų sveikatos apsaugos zonų. Atsakovė yra viešojo administravimo subjektas, jai atiduota panaudos teisė į šį žemės sklypą, kuriame vykdoma taršą kelianti veikla, todėl ji yra atsakinga ir turi būti yra suinteresuota, kad visi gyvūnų laidojimo veiklą reglamentuojantys dokumentai būtų parengti ir sanitarinė apsaugos zona būtų nustatyta nepažeidžiant imperatyvių įstatymų reikalavimų. Pažymėta, kad nuo 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojusio SZNSĮ 3 priedo 2 lentelės 8 punkte nustatyta 100 m sanitarinė apsaugos zona gyvūnų laidojimo vietoms. Taigi tokia zona turėjo būti nustatyta automatiškai. Atsakovė turėjo pasirūpinti, kad 100 m zona būtų įregistruota Nekilnojamojo turto registre, tačiau ji jokių procedūrų neatliko.
 - 26.2. Teismai netinkamai taikė Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 4.98 straipsnio sąlygas, nukrypo nuo teismų praktikos, pagal kurią savininko teisių pažeidimas dėl aplinkybių, nesusijusių su valdymo netekimu, gali pasireikšti kaip galimybės naudotis daiktu pagal paskirtį visiškai ar iš dalies praradimas, apribojimas ar apskunkinimas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-473-695/2017). Atsakovė vykdo veiklą, pažeisdamą sanitarines apsaugos zonas, taip daro neigiamą neleistiną poveikį ieškovės žemės sklypui, suvaržo jos nuosavybės teises, t. y. sukuria apribojimus, dėl kurių negalima statyti ir eksploatuoti pastatų, nors apskritai sklype tokia statyba pagal miesto bendrąjį planą yra galima. Pagal Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 24 straipsnio 1 dalį, asmenys, planuojantys ir (ar) vykdančius ūkinę veiklą, kuri yra susijusi su poveikiu aplinkai ar dėl to galima neigiamu poveikiu visuomenės sveikatai, inicijuoja sanitarinės apsaugos zonų nustatymą. Sanitarinės apsaugos zonos nustatomos ūkinei veiklai ir (ar) objektams, nurodytiems SZNSĮ. Taigi, atsakovė, vykdanči gyvūnų kapinių veiklą, gali inicijuoti sanitarinės apsaugos zonos nustatymą. Sklypo valdytojas ir naudotojas privalo užtikrinti imperatyvių teisės aktų reikalavimų laikymąsi. Teisės aktuose nustatytų sanitarinių apsaugos zonų atstunų pažeidimas kvalifikuojamas kaip gretimo sklypo savininko teisių pažeidimas, todėl ieškovė prašė apriboti atsakovės veiklą uždraudžiant laidoti gyvūnus 100 m atstumu iki ieškovės sklypo ribos tam, kad šios zonos neįsiterptų į ieškovės

sklypą ir ji galėtų savo sklype plėtoti veiklą, leidžiamą pagal Vilniaus miesto bendrąjį planą. Nors formaliai ieškovės sklypui šiuo metu nenustatyta jokių apribojimų, tačiau neaišku, ar yra galima tokia sanitarinė apsaugos zona, kokia nustatyta šiuo metu. Teismai netyrė ir nesiaiškinio, ar atsakovės vykdoma veikla atitinka imperatyvius teisės aktų reikalavimus.

- 26.3. Teismai netinkamai taikė proceso teisės normas, reglamentuojančias įrodinėjimą ir įrodymų vertinimą, nukrypo nuo teismų praktikos šiuo klausimu. Ieškovė pateikė byloje trijų kompetentingų institucijų (Nacionalinio visuomenės sveikatos centro, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos) išvadas. Iš esmės visos institucijos padarė tas pačias išvadas: sanitarinės apsaugos zonos nustatomos aplink stacionarius taršos šaltinius; įsigaliojus SŽNSI, šiame įstatyme nurodytos tokios specialiosios žemės naudojimo sąlygos kaip komunalinių objektų sanitarinės apsaugos zonos, tarp jų 100 m gyvūnų kapinėms, turėjo būti registruotos Nekilnojamojo turto registre automatiškai; sanitarinės apsaugos zonos dydis gali būti sumažintas arba padidintas atliekant planuojamos ūkinės veiklos poveikio visuomenės sveikatai vertinimo ar poveikio aplinkai vertinimo procedūras; atsakovė neatliko sveikatai vertinimo ar poveikio aplinkai vertinimo procedūrų. Taigi visos išvadą teikusios institucijos patvirtina, kad aplink atsakovės sklypą turėjo būti nustatyta sanitarinė apsaugos zona. Taigi sanitarinė apsaugos zona yra nustatyta nepagrįstai, neteisėtai, nesilaikant teisės aktų reikalavimų, ir faktiškai 100 m įsiterpia į ieškovės sklypą, taip suvaržydama ieškovės nuosavybės teisę. Teismai iš esmės nepasisakė dėl institucijų pateiktų išvadų ir konstatavę, kad sanitarinės apsaugos zona buvo nustatyta, netyrė ir nevertino, ar tokia zona pagal institucijų pateiktas išvadas ir kitus į bylą pateiktus įrodymus buvo nustatyta teisėtai
27. Atsakovė Vilniaus miesto savivaldybės administracija ir trečiasis asmuo Vilniaus miesto savivaldybė atsiliepimu į kasacinį skundą prašo ieškovės kasacinį skundą atmesti. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 27.1. Sanitarinės gamybinių ir komunalinių objektų apsaugos zonos nustatymo kapinių žemės sklypui teisėtumas nėra šios bylos dalykas, nes byloje nepareikšti jokie reikalavimai dėl sanitarinės zonos (ne)nustatymo ar netinkamo nustatymo. Pažymėta, kad sanitarinę apsaugos zoną nustatė ne atsakovė. Ieškovė pretenzijas turėtų reikšti ne atsakovei, bet valstybinės žemės patikėtinui, kuris tokią zoną nustatė. Taigi argumentai dėl galimai neteisėtai nustatytos sanitarinės apsaugos zonos yra nenagrinėtini. Valstybinės žemės patikėtinis, t. y. Vilniaus apskrities viršininko administracija (teisių ir pareigų perėmėja – Nacionalinė žemės tarnyba), priimdamas sprendimą dėl kapinių žemės sklypo perdavimo Vilniaus miesto savivaldybei pagal panaudos sutartį, nustatė gamybinių ir komunalinių objektų sanitarinę apsaugos ir taršos poveikio apsaugos zoną, įpareigodamas Vilniaus miesto savivaldybę jų laikytis. Analogiški apribojimai perkelti ir į Sutartį bei valstybinio žemės patikėtinio įregistruoti Nekilnojamojo turto registre. Pagal į bylą pateiktą Nekilnojamojo turto registro išrašą, minėta sanitarinė apsaugos zona buvo įregistruota 2010 m. ir šiuo metu vis dar galioja – ji taikoma visam kapinių žemės sklypo plotui. Nei Įsakyme, nei Sutartyje, nei Nekilnojamojo turto registre nėra nurodyta, kad sanitarinė kapinių apsaugos zonos tęsiasi už kapinių žemės sklypo ribų. Dėl to atsakovė negali būti įpareigojama pašalinti kapavietės 100 m atstumu iki sklypo ribos, nes visas kapinių sklypas yra skirtas gyvūnams laidoti.
- 27.2. Asmens teisių pažeidimas turi būti realus, o ne hipotetinis. Vien asmens subjektyvus manymas, kad jo teisės pažeidžiamos, savaime nepagrindžia jo teisių pažeidimo. Byloje nėra įrodymų, kad dėl šalia sklypo esančių kapinių ieškovės nuosavybė patiria vizualinę, kvapų ar kitokią taršą. Ieškovės nurodomas jos nuosavybės teisių pažeidimas (negalėjimas sklype plėtoti Vilniaus miesto bendrajame plane nurodytų statybos rūšių) yra hipotetinis. Sklypui ir gretimai teritorijai yra patvirtintas ir detalusis planas (2018 m. gegužės 31 d. administracijos direktoriaus įsakymas Nr. A30-1256/18, brėžinys pateiktas į bylą), kurio rengimą inicijavo pati ieškovė. Šio sklypo naudojimo paskirtis – pramonės ir sandėliavimo teritorijos. Pagal sklypo naudojimo paskirtį ir 2018 m. patvirtinto detaliojo plano sprendinius ieškovė negali plėtoti visų pagal miesto bendrąjį planą teoriškai galimų statybos rūšių, tačiau ji gali statyti negyvenamosios paskirties pastatus, atitinkančius detaliojo plano sprendinius. Taigi realiai jos teisė vykdyti statybas nėra pažeista dėl šalia esančių gyvūnų kapinių.
- 27.3. Ieškovė nepagrįstai kelia klausimą dėl įrodymų vertinančių teisės normų pažeidimo, nes išvadą duodančių institucijų išvados nebuvo privalomos teismams. Teismai pagrįstai padarė savarankiškas, teisės normų reikalavimais, teisės aktais pagrįstas išvadas apie tai, kad kapinių žemės sklypui taikoma sanitarinė apsaugos zona netrukdo įgyvendinti turimų nuosavybės teisių. Pažymima, kad sanitarinės apsaugos zonos įsiterpimas į ieškovės sklypą nėra bylos įrodinėjimo dalykas. Be to, įsteigiant kapinės galiojusio Nutarimo normose buvo nustatyta 500 m zona nuo gyvūnų kapinių. Tokios sanitarinės apsaugos ir taršos poveikio zonos yra suprantamos kaip žemės plotai tarp gamybinių / komunalinių objektų ir gyvenamųjų pastatų. Byloje nenustatyta, kad suteikiant kapinių žemės sklypą savivaldybei ar vėliau ieškovės sklype būtų buvę gyvenamųjų pastatų, todėl tokie zonų dydžiai neaktualūs nagrinėjamam ginčui. Pažymėta ir tai, kad pagal detalųjį planą ieškovės sklype sanitarinė apsaugos zona nenurodyta, atitinkamai ji nebuvo registruota ir Nekilnojamojo turto registre. Atkreipiamas dėmesys ir į tai, kad sanitarinės apsaugos zonos nustatomos į taršos objekto išorę, o ne vidų, kaip tai aiškina ieškovė.
28. Trečiasis asmuo Nacionalinė žemės tarnyba atsiliepimu į kasacinį skundą prašo ieškovės kasacinį skundą atmesti. Atsiliepime nurodomi argumentai, kad teismai tinkamai taikė galiojančias teisės normas, teismų procesiniai sprendimai yra tinkamai motyvuoti. Pirmosios instancijos teismas pagrįstai pažymėjo, kad sanitarinės apsaugos zonos yra žemės plotas tarp šių objektų ir gyvenamųjų pastatų. Byloje nėra duomenų, kad žemės sklype jo suteikimo panaudai Vilniaus miesto savivaldybei metu, taip pat iki 2020 m. sausio 1 d. buvo gyvenamųjų pastatų. Sklypui nustatyta pramonės ir sandėliavimo teritorijos paskirtis. Taigi Specialiųjų žemės ir miško naudojimo sąlygų 67 punkto nuostata nagrinėjamam ginčui neaktuali. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad visas kapinių žemės sklypas buvo suteiktas gyvūnų kapinėms. Ieškovė byloje neįrodinėjo, kad tokios sanitarinės apsaugos zonos kaip nors riboja jos galimybes įgyvendinti turimas nuosavybės teises į žemės sklypą. Vertinant SŽNSI 7 straipsnio 3 dalies 9 punktą, nebūtų privaloma gauti ieškovės sutikimo sanitarinės apsaugos zonai nustatyti (jeigu tokia zona įsiterptų į ieškovės sklypą), nes kapinės tenkina viešąjį interesą ir jų įrengimas yra patvirtintas žemės valdos projektu – Įsakymu valstybinės žemės patikėtinis patvirtino kapinių žemės sklypo ribas, plotą ir nustatė Specialiąsias žemės ir miško naudojimo sąlygas. Pagal Žemės įstatymo 21 straipsnį ieškovė, kaip žemės sklypo savininkė, privalo savo naudojamuose žemės sklypuose vykdydama ūkinę ir kitą veiklą nepažeisti gretimų žemės sklypų savininkų ar naudotojų ir gyventojų teisių ir įstatymų saugomų interesų. Pažymėtina, kad Vilniaus apskrities viršininko administracija 2010 m. įsakymą priėmė atsizvelgdama į Vilniaus miesto savivaldybės administracijos 2010 m. įsakymą, perkeldama šios nustatytas gamtos apsaugos apribojimus, tarp jų ir nustatytą gamybinių ir komunalinių objektų sanitarinę apsaugos ir taršos poveikio zoną. Ši specialioji žemės naudojimo sąlyga galioja visam žemės sklypui.
29. Išvadą teikianti Aplinkos ministerija pateikė kasaciniam teismui paaiškinimus, kuriuose nurodo, kad ji, kaip ir Sveikatos apsaugos ministerija bei Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos, byloje įtraukta kaip išvadą teikianti institucija. Teismas prašė pateikti išvadą dėl atsakovei Vilniaus miesto savivaldybės administracijai perduotam naudoti žemės sklypui Vilniuje, Pirklių g. 50, taikomos sąlygos – gamybinių ir komunalinių objektų sanitarinės apsaugos ir taršos poveikio zonos – aiškinimo ir vertinimo. Aplinkos ministerija byloje 2022 m. gegužės 11 d. raštu yra pateikusi savo išvadą, palaiko joje pateiktą nuomonę ir argumentų papildomai nekartoja.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

30. Bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribas apibrėžia CPK 353 straipsnis. Pagal šio straipsnio 1 dalį, kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskųstus teismų sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. Toks bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų (ir kartu kasacinio proceso paskirties) apibrėžimas reiškia, kad kasacinis teismas sprendžia išimtinai teisės klausimus, be to, tik tokius klausimus, kurie yra tiesiogiai iškelti kasaciniame skunde (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-2-684/2021, 19 punktas).
31. Kasaciniu skundu skundžiama apeliacinės instancijos teismo nutartis, kuria paliktas nepakeistas pirmosios instancijos teismo sprendimas, kuriuo, tenkinus ieškinį iš dalies, atsakovė įpareigota iškelti gyvūnų kapavietes iš ieškovei nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo per 6 mėnesius nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, taip pat paliktas nepakeistas pirmosios instancijos teismo papildomas sprendimas, kuriuo priteistas ieškovei iš atsakovės bylinėjimosi išlaidų atlyginimas. Ieškinio dalies dėl atsakovės įpareigojimo iškelti gyvūnų kapavietes, esančias arčiau nei 100 m iki ieškovės sklypo ribos, iš atsakovės panaudos teise valdomo 4,500 ha ploto žemės sklypo ir uždrausti atsakovei ateityje laidoti gyvūnus arčiau nei 100 m iki ieškovės sklypo ribos pirmosios instancijos teismas netenkino.
32. Nors ieškovė kasaciniu skundu prašo panaikinti pirmosios instancijos teismo sprendimą ir apeliacinės instancijos teismo nutarties dalį, kuria nebuvo tenkinti ieškovės reikalavimai, kasaciniame skunde nepateikiami argumentai ir netgi nekeliamas klausimas dėl nagrinėjamoje byloje teismų priimtų procesinių sprendimų dalių, kuriomis atsakovė buvo įpareigota iškelti gyvūnų kapavietes iš ieškovei nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo per 6 mėnesius, bet ne per 30 dienų nuo teismo sprendimo įsiteisėjimo dienos, ir netenkintas ieškovės reikalavimas skirti atsakovei 200 Eur baudą už kiekvieną šios teismo sprendimo dalies nevykdymo dieną, teisėtumo.
33. Kasaciniame skunde pateikiami argumentai ir keliama teisės klausimai dėl nagrinėjamoje byloje teismų netenkinto ieškovės reikalavimo įpareigoti atsakovę iškelti gyvūnų kapavietes, esančias arčiau nei 100 m iki ieškovės sklypo ribos, iš atsakovės panaudos teise valdomo žemės sklypo, taip pat uždrausti atsakovei ateityje laidoti gyvūnus arčiau nei 100 m iki ieškovės sklypo ribos. Ieškovė kasaciniame skunde nurodo, kad bylą nagrinėję teismai: 1) netinkamai taikė CK 4.98 straipsnio sąlygas, nukrypo nuo teismų praktikos, pagal kurią savininko teisių pažeidimas dėl aplinkybių, nesusijusių su valdymo netekimu, gali pasireikšti kaip galimybės naudotis daiktu pagal paskirtį visiškai ar iš dalies praradimas, apribojimas ar apsunkinimas; 2) konstatuodami, kad sanitarinės apsaugos zonos buvo nustatytos tik atsakovės sklypui, nepasisakė dėl šių zonų nustatymo teisėtumo, neteisingai aiškino Žemės įstatymo, SZNSĮ ir kitų teisės aktų nuostatas, kuriose nustatyta tokių zonų nustatymo tvarka; 3) netinkamai taikė proceso teisės normas, reglamentuojančias įrodinėjimą ir įrodymų vertinimą, nukrypo nuo teismų praktikos šiuo klausimu, kadangi nevertino į bylą pateiktų trijų kompetentingų institucijų (Nacionalinio visuomenės sveikatos centro, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos, Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos) išvadų sanitarinių apsaugos zonų nustatymo klausimais. Nurodytų kasacijos pagrindų, apibrėžiančių kasacijos ribas, kontekste teisėjų kolegija pasisakys dėl teismų šioje byloje priimtų procesinių sprendimų teisėtumo, vadovaudamasi pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytais faktinėmis bylos aplinkybėmis.

Dėl negatorinio ieškinio tenkinimo sąlygų

34. Savininko daiktinių teisių gynimo būdai įtvirtinti CK 4.95–4.99 straipsniuose. Jeigu savininko teisių pažeidimas nesusijęs su valdymo netekimu, pagal CK 4.98 straipsnyje nustatytą teisinį reglamentavimą savininkas pažeistas teises gali ginti reikšdamas negatorinį ieškinį (lot. *actio negatoria*).
35. Pasisakydamas dėl CK 4.98 straipsnio taikymo sąlygų, kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad ieškovas, pareiškęs negatorinį ieškinį, turi įrodyti du dalykus: 1) kad jis yra turto savininkas; 2) kad jo teisės yra pažeistos (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 22 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-285/2010; 2012 m. liepos 9 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-344/2012; kt.). Daikto savininkas neturi įrodinėti, kad jo teisės pažeidžiantis asmuo elgiasi neteisėtai. Priešingai, esant įrodytiems savininko teisės, nors nesusijusios su valdymo netekimu, pažeidimo faktams, atsakovas turi įrodyti, kad jo elgesys visiškai atitinka teisės aktų reikalavimus (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugsėjo 1 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-407/2008; 2010 m. birželio 22 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-285/2010; 2012 m. liepos 9 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-344/2012; kt.).
36. Vadinasi, bylose, kuriose pareikštas negatorinis ieškinys, atsakovo veiksmų, kuriuos ieškovas nurodo kaip pažeidžiančius jo nuosavybės teisę, (ne)teisėtumą teismai privalo vertinti tik tuo atveju, jeigu ieškovas įrodo, kad jo nuosavybės teisė yra pažeista.
37. Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad savininko teisių pažeidimas dėl aplinkybių, nesusijusių su valdymo netekimu, gali pasireikšti kaip galimybės naudotis daiktu pagal jo paskirtį visiškai ar iš dalies praradimas, apribojimas ar kitoks apsunkinimas. Teismui aiškinantis, ar buvo pažeistos savininko teisės, svarbus yra savininko teisių turinys (apimtis). Gintinų savininko teisių apimtis gali priklausyti nuo to, kokie apribojimai ar naudojimosi daiktu sąlygos yra nustatyti savininko daiktui tiek jo sukūrimo, tiek įgijimo, tiek naudojimosi metu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. balandžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-83-695/2019, 36 punktas).
38. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad ieškovei nuosavybės teise priklauso 1,6301 ha žemės sklypas Vilniuje, Pirklių g. 48; didžioji žemės sklypo dalis yra kitos žemės plotas; pagrindinė sklypo naudojimo paskirtis – kita, naudojimo būdas – pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijos. Ieškovei priklausantis žemės sklypas ribojasi su Lietuvos Respublikos valstybei nuosavybės teise priklausančiu 4,5000 ha žemės sklypu Vilniuje, Pirklių g. 50, unikalus Nr. 4400-2151-0021, kadastrinis Nr. 0101/0165:1070 Vilniaus m. k. v.; pagrindinė jo naudojimo paskirtis – kita, naudojimo būdas – bendrojo naudojimo (miestų, miestelių ir kaimų ar savivaldybių bendrojo naudojimo) teritorijos, visuomeninės paskirties teritorijos; atliekant pirminius kadastrinius matavimus Vilniaus apskrities viršininko 2010 m. kovo 29 d. įsakymo Nr. 2.3-3711-(01) pagrindu įregistruota viena iš specialiųjų šio sklypo sąlygų, taikoma visam sklypui, yra gamybinių ir komunalinių objektų sanitarinė apsaugos ir taršos poveikio zona. Šis Lietuvos Respublikai priklausančias žemės sklypas 2011 m. birželio 10 d. panaudos sutarties pagrindu 99 metams perduotas Vilniaus miesto savivaldybei gyvūnų kapinėms įrengti.
39. Kasaciniame skunde ieškovė nurodo, jog atsakovė jos nuosavybės teises į žemės sklypą pažeidžia dėl to, kad vykdo veiklą, pažeisdama sanitarines apsaugos zonas, taip daro neigiamą neleistiną poveikį ieškovės žemės sklypui, suvaržo jos nuosavybės teises, t. y. sukuria apribojimus, dėl kurių negalima statyti ir eksploatuoti pastatų, nors apskritai sklype tokia statyba pagal miesto bendrąjį planą yra galima.
40. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad daikto naudojimas pagal paskirtį sietinas ne tik su faktiniu daikto pritaikomumu (galimybė gauti naudą, kurią paprastai galima gauti pasinaudojus daikto savybėmis), bet ir daiktui nustatytu teisiniu režimu, kuris, be kita ko, apima ir teisės aktais nustatytą daikto paskirtį, naudojimo būdą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. rugsėjo 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-181-403/2023, 38 punktas).
41. Žemės įstatymo 21 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatyta, kad žemės savininkai ir kiti naudotojai privalo naudoti žemę pagal pagrindinę naudojimo paskirtį ir naudojimo būdą. Šio įstatymo 2 straipsnio 17 dalyje nustatyta, kad žemės sklypo naudojimo būdas – teritorijų planavimo dokumentuose ar žemės valdos projektuose nurodyta veikla, kuri teisės aktų nustatyta tvarka leidžiama pagrindinės žemės naudojimo

paskirties žemėje.

42. Teritorijų planavimo įstatymo 2 straipsnio 27 dalyje nustatyta, kad teritorijų planavimo dokumentai – kompleksinio (bendrieji ir detalieji planai) ir specialiojo teritorijų planavimo dokumentai, kuriuose grafiškai ir raštu pateikiami teritorijų naudojimo, tvarkymo, apsaugos priemonių, teritorijų vystymo reikmių ir sąlygų sprendiniai. Šio įstatymo 20 straipsnio, reglamentuojančio, be kita ko, teisę statyti, 1 dalyje nustatyta, kad žemės sklype, esančiame urbanizuotoje ir urbanizuojamoje teritorijoje, kuriai neparengti ir (ar) nepradėti rengti detalieji planai arba vietovės lygmens bendrieji planai, kuriuose nustatomas detaliųjų planų teritorijos naudojimo reglamentas, galima statyba, atitinkanti savivaldybės lygmens bendrojo plano ir (ar) vietovės lygmens bendrojo plano, jeigu jis parengtas, sprendinius, vadovaujantis Lietuvos Respublikos statybos įstatymo nuostatomis, išskyrus šio įstatymo 17 straipsnio 1 dalyje nurodytus atvejus, kai teritorijai turi būti parengtas detalusis planas arba vietovės lygmens bendrasis planas, kuriame nustatomas detaliųjų planų teritorijos naudojimo reglamentas. Žemės sklype, esančiame neurbanizuotoje ir neurbanizuojamoje teritorijoje, kuriai nėra parengto galiojančio detaliojo plano, galima statyba, atitinkanti savivaldybės lygmens bendrojo plano ir (ar) vietovės lygmens bendrojo plano, jeigu jis parengtas, sprendinius, žemės sklypo pagrindinę žemės naudojimo paskirtį ir būdą, vadovaujantis Statybos įstatymo nuostatomis.
43. Vadinasi, pagal pirmiau minėtą Teritorijų planavimo įstatyme įtvirtintą teisę statyti reglamentuojantį teisinį reguliavimą, statyba žemės sklype, esančiame teritorijoje, kuriai yra parengtas galiojantis detalusis planas, negali būti vykdoma pagal savivaldybės lygmens bendrojo plano ir (ar) vietovės lygmens bendrojo plano sprendinius. Be to, žemės sklype vykdoma statyba turi atitikti žemės naudojimo paskirtį ir būdą.
44. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad ieškovei priklausančio žemės sklypo kadastriniai duomenys buvo tikslinti Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojui 2018 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. A30-1256/18(2.1.22E-TD2) patvirtinus apie 15,5 ha teritorijos buvusiam Neravų kaime šalia geležinkelio ir Savanorių prospekto detaliųjų planą ir jo sprendinius, išią teritoriją pateko ir ieškovei priklausančią žemės sklypą.
45. Šios nutarties 38 punkte minėta, kad ieškovei nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo pagrindinė sklypo naudojimo paskirtis – kita, naudojimo būdas – pramonės ir sandėliavimo objektų teritorijos.
46. Vadinasi, ieškovė turi teisę jai nuosavybės teise priklausančiame žemės sklype Vilniuje, Pirklių g. 48, statyti pramonės ir sandėliavimo objektus. Ieškovės, kaip šio žemės sklypo savininkės, teisių turinys, skirtingai nei ji teigia, neapima teisės statyti sodo namus, gyvenamosios, viešbučių, kultūros paskirties pastatus, bendrojo ugdymo, profesinių, aukštųjų mokyklų, vaikų darželių, lopšelių mokslo paskirties pastatus, skirtus švietimo reikmėms, kitus mokslo paskirties pastatus, skirtus neformaliajam švietimui, poilsio, gydymo, sporto ir religinės paskirties pastatus, specialiosios paskirties pastatus, susijusius su apgyvendinimu (kareivinių pastatus, laisvės atėmimo vietų įstaigos pastatus).
47. Įvertinusi visa, kas nurodyta pirmiau, teisėjų kolegija nusprendžia, kad ieškovė neįrodė, jog gyvūnų laidojimas ir jų kapaviečių buvimas atsakovės panaudos teise valdomame gyvūnų kapinėms skirtame žemės sklype prie ribos su ieškovės nuosavybės teise turimu žemės sklypu pažeidžia ieškovės teisę naudoti žemės sklypą pagal paskirtį.
48. Kaip minėta šios nutarties 36 punkte, byloje, kuriose pareikštas negatorinis ieškinys, atsakovo veiksmų, kuriuos ieškovas nurodo kaip pažeidžiančius jo nuosavybės teisę, (ne)teisėtumą teismui privalo vertinti tik tuo atveju, jeigu ieškovas įrodo, kad jo nuosavybės teisė yra pažeista. Nagrinėjamoje byloje ieškovei neįrodžius, kad atsakovė pažeidė jos nuosavybės teisę į žemės sklypą Vilniuje, Pirklių g. 48, bylą nagrinėję teismai apskritai neturėjo vertinti atsakovės veiksmų, susijusių su 100 metrų gyvūnų kapinių sanitarinės apsaugos zonos nustatymu, teisėtumo. Todėl ir teisėjų kolegija nepasisako dėl kasacinio skundo argumentų bei keliamų teisės klausimų, susijusių su 100 metrų nuo sklypų ribos gyvūnų kapinių sanitarinės apsaugos zonos nustatymu, kaip neturinčių reikšmės teisingam bylos išsprendimui ir teismų praktikos formavimui.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimo

49. Apibendrindama nurodytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai iš esmės teisingai aiškino ir taikė negatorinio ieškinio tenkinimo sąlygas reglamentuojančias teisės normas, priėmė teisėtus ir pagrįstus procesinius sprendimus, kuriuos panaikinti vadovaujantis kasacinio skundo argumentais nėra pagrindo (CPK 346 straipsnio 2 dalis, 359 straipsnio 1 dalies 1 punktą).
50. Netenkinus ieškovės kasacinio skundo, jos patirtos kasaciniame teisme bylinėjimosi išlaidos neatlyginamos.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2023 m. sausio 24 d. nutartį palikti nepakeistą.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Gražina Davidonienė

Gediminas Sagatys

Algirdas Taminskas